

Старим розуму не позичати

От що трапилося у давні часи. Провінцією Сінано правив князь, що відрізнявся добрим здоров'ям, був у розквіті сил і терпіти не міг літніх людей.

— І нечупари вони, і князівству немає від них ніякого пуття, — казав він.

Тих, кому виповнилося сімдесят, усіх без винятку він вислав на віддалений острів.

Прогодувати себе там було дуже важко, старі ж і зовсім не могли добути собі їжі і швидко гинули.

Горем і ненавистю до князя сповнилися серця жителів Сінано, але нічого вдіяти вони не могли.

Є в Сінано місцевість, що називається Сарасіна. Жив там один селянин зі своєю старенькою матір'ю. З голови в нього не йшла думка, що матері уже виповнилося сімдесят років, і от-от мають з'явитися князівські чиновники і відвезти її на острів. Хіба перенесе вона далеку подорож? Яка вже там праця в полі — усе в нього з рук валилося!

Змучився він украй і вирішив, що краще самому відвести матір із дому, ніж чекати, поки жорстокосерді чиновники завезуть її невідомо куди.

Настав вечір п'ятнадцятого дня восьмого місяця. Повний місяць заливав ясным світлом поля і ліси.

Селянин, намагаючись не видати свого задуму, звернувся до матері:

— Чи не правда, матінко, місяць сьогодні надзвичайно красивий? Підемо в гори, щоб помилуватися місячним сяйвом.

Посадив він матір собі на спину і вирушив у путь.

Спочатку він потаємною стежиною перетнув галявину, а потім увійшов до лісу.

Отут стара почала обламувати гілки з дерев, що росли по обидва боки стежини, і кидати на землю.

Селянин здивувався:

— Матінко, навіщо ви це робите?

Жінка посміхнулася, але нічого не відповіла.

Селянин усе далі й далі заходив у гори. Він минув ліс, перетнув долину і зійшов на верхівку гори. Там панувала мертва тиша, навіть птахи не пролітали над цією горою. Від яскравого місячного сяйва було видно як удень, так що можна було розгледіти цвіркуна, що ледь чутно скрекотав у густій траві.

Селянин посадив матір на траву, глянув на неї, і сльози покотилися з його очей.

— Що з тобою? — запитала стара.

Син опустився перед нею на землю і зізнався:

— Вислухайте мене, матінко! Я хитрував, коли запрошував вас помилуватися місяцем. Приніс я вас у таку глушину тому, що вам пішов уже сімдесят перший рік, і я боюся, щоб вас не відвезли на далекий острів. От я і придумав зробити так, щоб ви не потрапили до рук безжалісних чиновників. Будьте, будь ласка, поблажливі до мене!

Матір його слова, вочевидь, анітрохи не здивували.

— Я давно усе зрозуміла і примирилася зі своєю долею. Ти ж повертайся додому і працюй добре. Іди скоріше, а не то заблукаєш, — відповіла вона.

Засмутився селянин, почувши такі слова.

Довго не міг він розлучитися з матір'ю, але вона умовила його, і він вирушив назад. Розкидані по землі гілки вказували йому дорогу, і він жодного разу не збився з неї.

«Якою завбачливою була матінка, накидавши гілок, щоб я не заблукав на зворотному шляху!» — думав він із глибокою вдячністю.

Повернувшись додому, він сів біля входу і спрямував погляд на місяць, що сяяв над вершинами гір. Нестерпний смуток охопив його, сльози полилися струмком: «Як зараз матінка там, на горі?»

Ця думка засмутила його ще більше, і, не вагаючись, він підвівся і крокував знайомою стежиною, не помітивши навіть, що було вже за північ.

Коли він, ледь переводячи подих, забрався на гору, де залишив матір, вона сиділа, заплющивши очі, на тому ж місці у тій самій позі, як і під час розставання.

— Дуже погано я вчинив, залишивши свою матір, але тепер я нізащо вас тут не залишу. Ми щось вигадасмо, і я буду піклуватися про вас, як слід, — сказав селянин, і вони разом повернулися додому.

Однак жити як і раніше їм було не можна: старенька рано чи пізно могла потрапити на очі чиновникам.

Поміркувавши, селянин викопав під долівкою яму й оселив у ній матір.

Якось до князя прибув посол із листом від правителя сусідньої провінції. У листі мовилося: «Зробіть мені мотузку з попелу, а не зробіте — піду на вас війною і знищу».

Військо у правителя тієї провінції було сильним, і на перемогу сподіватися не доводилося.

Князь, опинившись у скрутному становищі, скликав своїх наближених на раду, але ніхто не знав, як виготовити таку мотузку.

Тоді по всьому князівству було оголошено: «Хто вкаже спосіб зробити мотузку з попелу, отримає від князя велику винагороду».

Серед людей тільки й розмов було, що про навалу і руйнування, які спіткають рідну їм землю, бо навряд чи кому вдасться змайструвати мотузку з попелу.

— Навряд чи в кого це вийде, — казали люди.

Нікому на думку не спадало, як треба узятися до справи.

І тоді наш селянин подумав: «Можливо, моя матінка знає, як це зробити». Спустився він у льох і розповів матері, що непокоїть людей. Старенька засміялася:

— Так це дуже легко! Треба гарненько просочити мотузку сіллю, а потім спалити, от і все!

«Що й казати, старій людині розуму не позичати», — з гордістю подумав селянин.

Він негайно ж вирушив до палацу і розповів, як треба зробити, щоб вийшла мотузка з попелу. Князь зрадів і дав селянину в нагороду багато грошей.

Мотузку, яку, здавалося, виготовити було неможливо, вручили послу, і той поспішив до свого володаря.

Минуло небагато часу, з сусідньої провінції знову прибув посол. Цього разу він привіз коштовний камінь і листа, в якому мовилося: «Просмикніть крізь цей камінь шовкову нитку, а не зумієте — піду на вас війною і знищу».

Князь почав роздивлятися камінь з усіх боків. У камені був отвір, але такий вузький та звивистий, що просмикнути крізь нього нитку не було ніякої можливості.

Князь скликав наближених на раду, і вони визнали задачу нерозв'язною.

Тому, хто здогадається, як просмикнути шовкову нитку крізь отвір у камені, була запропонована велика винагорода.

Але як люди не сушили собі голову над цією загадкою — придумати нічого не могли.

А селянин знову пішов за порадою до матері.

— Що ж тут складного? Треба намазати медом камінь біля одного кінця отвору, прив'язати до мурахи шовкову нитку і пустити її з іншого кінця. Мураха поповзе на запах меду усіма звивинами і протягне за собою нитку крізь камінь, — відповіла вона, посміхаючись.

Селянин поквапився до палацу, став перед князем і переказав йому все, що почув від матері.

Князь був дуже задоволений і щедро нагородив його. А посол, одержавши назад коштовний камінь із просмикнутою крізь нього шовковою ниткою, вирушив до свого правителя.

Засмутився правитель сусідньої провінції, коли повернувся його посол.

«Так, є в Сінано розумні люди! Не так просто прибрати до рук цю землю!» — подумав він.

А в Сінано усі заспокоїлися і вирішили, що ворог вгамувався і більше до них не сунеться.

Але незабаром утрете з'явився посол із листом.

Цього разу він вів під вуздечки двох кобилиць. «Визначте на око, яка з кобилиць мати, яка донька, а не зможете — піду на вас війною і знищу», — прочитав князь у листі.

Глянув він на кобилиць, а вони як дві краплі води схожі одна на одну: обидві одного зросту, однієї масті, навіть скачуть і грають однаково.

